

Nr 27**Utbildningsutskottets betänkande i anledning av motion angående statsbidraget till lanthushållsskolor.****Motionen**

I motionen 1971: 850 av herr Elmstedt m. fl. (c) har hemställts att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala att statsbidrag skall utgå till lanthushållsskolorna i den utsträckning efterfrågan på utbildning kräver enligt hittillsvarande bestämmelser.

Remissyttrandena

Utskottet har inhämtat yttranden över motionen från skolöverstyrelsen, lantbruksstyrelsen och Svenska landstingsförbundet.

Skolöverstyrelsen hänvisar beträffande omfattningen av verksamheten vid ifrågasatt skolor, utbildningens innehåll m. m. till en till lantbruksstyrelsens yttrande fogad promemoria angående lanthushållsskolornas framtida arbetsuppgifter samt erinrar bl. a. om att Kungl. Maj:t tillsatt en organisationskommitté för behandling av vissa frågor rörande jordbrukets, skogsbrukets och trädgårdsnäringens skolor (OJST). Kommittén har överlämnat förslag om lanthushållsskolorna till Kungl. Maj:t. Överstyrelsen har vidare anfört i huvudsak följande.

Skolöverstyrelsen finner att riksdagens eller Kungl. Maj:ts beslut inte ifrågasätter fortsatt statsbidrag till lanthushållsskolorna. Skolöverstyrelsen har därför i planeringen räknat med att statsbidrag skall utgå till skolorna tills vidare, detta bl. a. med hänsyn till att elevtillströmningen till skolorna är god. Det är givetvis viktigt att tillgängliga resurser utnyttjas effektivt. Omfattningen och lokaliseringen av konsumtionsutbildningen vid lanthushållsskolor och övriga gymnasieskolor måste därför enligt skolöverstyrelsens mening bedömas gemensamt och med utgångspunkt från det totala behovet i de olika regionerna.

Kungl. Maj:ts uppdrag till OJST att undersöka vilka skolor som kan komma i fråga för nedläggning avser förutom lanthushållsskolorna lantbruksskolorna och skogsbruksskolorna. Utredningar också om lantbruksskolorna och skogsbruksskolorna har därför överlämnats av OJST till Kungl. Maj:t. Kungl. Maj:ts beslut föreligger endast beträffande skogsbruksutbildningen. I beslutet uppdras åt skolöverstyrelsen att efter samråd med landstingskommunerna och med utgångspunkt i OJST:s förslag planera lokaliseringen av skogsbruksutbildningen i gymnasieskolan. Det är enligt skolöverstyrelsens mening av största vikt att bedömningen över hur befintliga utbildningsresurser vid lantbruksskolor, lanthushållsskolor

och skogsbruksskolor bäst skall utnyttjas sker gemensamt för alla dessa skolor.

Kungl. Maj:t har den 30 juni 1971 uppdragit åt skolöverstyrelsen att inkomma med förslag senast den 1 mars 1972 angående den fortsatta planeringen av gymnasieskolans organisation. Bl. a. skall enligt uppdraget prövas om gymnasieskolans linjer i vissa gymnasierregioner kan uppdelas på två skilda orter. Viktig utgångspunkt enligt uppdraget är därvid att ett allsidigt val av studievägar kan erbjudas på de båda orterna. Frågan om eventuell förläggning av konsumtionslinje till någon lantushållsskola kommer således att bli prövad även ur här aktuella aspekter.

Lantbruksstyrelsen, som till sitt yttrande bilagt en den 3 juni 1971 dagtecknad promemoria angående lantushållsskolornas framtida arbetsuppgifter, har anfört bl. a. följande.

Den utbildning som för närvarande bedrivs vid lantushållsskolorna är visserligen inte yrkesinriktad, fränsett utbildning av hemvårdarinnor och ekonomipersonal, men är likväl av stort värde. Den ger nämligen en konsumentutbildning som är nödvändig främst för ungdomar oavsett om de förblir ensamstående eller kommer att bilda familj. Med den anpassning av läroplanerna som ständigt sker läggs stor vikt vid att ge eleverna sådana kunskaper som erfordras för att konsumenten skall kunna träffa rätt val i det stora utbudet av varor och tjänster.

Utöver de nuvarande kurserna om 40 och 20 veckor, som efter den 1 juli 1971 kommer att benämnas specialkurser, anordnas i mindre omfattning kombinationsutbildning i samarbete med lantbruksskolorna. Från jordbrukets organisationer har framförts önskemål om att utbildningen skall utökas. Denna utbildning är avsedd att även tillgodose behovet av jordbruksutbildning för de kvinnor, som kommer att bli verksamma inom familj jordbruket.

Det förhållandet att antalet ansökningar till höstens kurser betydligt överstiger antalet befintliga elevplatser visar att den utbildning som bedrivs vid lantushållsskolorna uppskattas av såväl målsmän som elever.

Lantbruksstyrelsen finner det i hög grad angeläget att följa utvecklingen så att förhastade beslut om nedläggningar inte fattas så länge som ifrågasvarande skolform har en uppgift att fylla, vilket i varje fall måste anses vara förhållandet så länge som efterfrågan på denna utbildning finns.

Svenska landstingsförbundet har den principiella uppfattningen att statsbidrag skall utgå till lantushållsskolorna i den utsträckning efterfrågan på utbildning kräver enligt hittillsvarande bestämmelser men vill samtidigt erinra om nödvändigheten av samordning med konsumtionslinjen i gymnasieskolan. Alternativa användningsmöjligheter av dessa skolor, såsom motionärerna antyder i sin motion, bör enligt förbundet självfallet övervägas av huvudmännen.

Utskottet

På grundval av betänkandet »Huvudmannaskap för de gymnasiala skolformerna» (SOU 1968: 63) föreslog Kungl. Maj:t i propositionen

1970: 4 att gymnasieskolan skulle erhålla primärkommunalt huvudmannaskap. Alnarpsinstitutet, trädgårdsskolan i Norrköping och skogsinstitutet skulle dock enligt förslaget tills vidare förbli statliga. Lantbruks- och lanthushållsskolor, i propositionen betecknade jordbrukets yrkesskolor, samt skogsbruksskolor föreslogs erhålla landstingskommunalt huvudmannaskap. Omfördelningen av huvudmannaskapet avsågs komma till stånd den 1 juli 1971 med en övergångsperiod om tre år för reformens slutförande. Efter hemställan från jordbruksutskottet godkände riksdagen vad i propositionen föreslagits angående huvudmannaskapet för jordbrukets, trädgårdsnäringens och skogsbrukets yrkesskolor (JoU 1970: 7, rskr 1970: 99).

I propositionen 1970: 159 föreslog Kungl. Maj:t bl. a. att gymnasieskola, för vilken landstingskommun är huvudman, skulle kunna omfatta tvåårig jordbrukslinje, tvåårig skogsbrukslinje och tvåårig vårdlinje samt specialkurser, som avser utbildning för jordbruk, skogsbruk, trädgårdsnäring, sjukvård, åldringsvård eller barna- och ungdomsvård. Riksdagen beslöt i enlighet med detta förslag (SU 1970: 222, 2LU 1970: 95, rskr 1970: 437 och 1970: 460).

Av lanthushållsskolorna stod vid utgången av budgetåret 1970/71 33 under landstingskommunalt huvudmannaskap, två ägdes av hushållningssällskap och övriga av föreningar eller stiftelser. Det sammanlagda antalet internatplatser vid dessa skolor är f. n. ca 1 600.

Kungl. Maj:t har den 23 april 1971 utfärdat en ny skolstadga (1971: 235). Punkten 10, andra stycket i övergångsbestämmelserna till denna stadga är av följande lydelse: »Gymnasieskola, för vilken landstingskommun är huvudman, får under läsåren 1971/1972—1973/1974 omfatta även annan specialkurs än som avses i 7 kap. 9 §, om skolöverstyrelsen medger det. Specialkursen skall motsvara kurs vid landstingskommunens yrkesskola under läsåret 1970/1971.» Hänvisningen till 7 kap. 9 § innebär att landstingskommuner under angivna treårsperiod får anordna även andra specialkurser än sådana som avser utbildning för jordbruk, skogsbruk, trädgårdsnäring, sjukvård, åldringsvård eller barna- och ungdomsvård.

Punkten 11 i samma övergångsbestämmelser är av följande lydelse: »Om särskilda skäl föreligger, kan Kungl. Maj:t eller, efter bemyndigande av Kungl. Maj:t, skolöverstyrelsen medge att — — — landstingskommuns gymnasieskola får omfatta specialkurs som avses i punkt 10 — — — andra stycket även under senare läsår än läsåret 1973/1974.»

Skolöverstyrelsen har avgett yttrande över den ifrågakvarande motionen 1971: 850. Överstyrelsen uppfattar riksdagens beslut i fråga om lanthushållsskolorna så att förekommande konsumtionsutbildning vid nämnda skolor i statsbidragshänseende skall betraktas som utbildning

för jordbruk. Enligt överstyrelsen bör tillgängliga resurser utnyttjas effektivt. Omfattningen och lokaliseringen av konsumtionsutbildningen vid å ena sidan gymnasieskolor med enbart specialkurser (inkl. icke-landstingskommunala lanthushållsskolor) och å andra sidan övriga gymnasieskolor bör bedömas gemensamt och med utgångspunkt i det totala behovet i de olika regionerna. Landstingsförbundet har i sitt yttrande över motionen framfört den principiella uppfattningen att statsbidrag skall utgå till ifrågavarande skolor i den utsträckning efterfrågan på utbildning kräver och instämmer i behovet av en samordning av de primärkommunala och landstingskommunala utbildningarna.

Utskottet delar motionärernas och remissinstansernas uppfattning att befintliga lokaler och andra resurser effektivt bör utnyttjas och vill också stryka under vad som i yttrandena anförts om samordning och samplanering. Som framgår av lantbruksstyrelsens yttrande har styrelsen med anledning av lanthushållsskolornas nya utbildningssituation låtit en särskild arbetsgrupp utreda lanthushållsskolornas framtida arbetsuppgifter. Arbetsgruppen har lämnat förslag till ändrade former för verksamheten vid dessa skolor. Bl. a. föreslås att utbildningen anpassas till samhällsutvecklingens nya krav, t. ex. genom ökade insatser för vuxenutbildning i folkhögskolans former.

Organisationskommittén för behandling av vissa frågor rörande jordbrukets, skogsbrukets och trädgårdsnäringens skolor (OJST) har i skrivelse den 29 juni 1971 till Kungl. Maj:t framfört den uppfattningen att ändringar i utbildningsorganisationen vid lanthushållsskolorna under de närmaste åren bör begränsas till vad som kan komma att aktualiseras av berörda huvudmän för utbildningen, bl. a. med hänsyn till elevtillströmningen till skolorna, samt att mera definitiva förslag beträffande ändringar i lanthushållsskolornas antal och lokalisering inte bör genomföras innan erfarenheter om bl. a. konsumtionsutbildningen i gymnasieskolan föreligger.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse den 4 augusti 1971 till Kungl. Maj:t föreslagit att verksamheten vid nämnda gymnasieskolor och lanthushållsskolor under läsåret 1972/73 skall ha oförändrad omfattning jämfört med innevarande år.

I propositionen 1968: 140 uttalade departementschefen att den gymnasiala utbildningen utanför dagens gymnasier bör kunna bibehållas så länge det finns en tillfredsställande elevtillströmning och ett klart avnärmarintresse för utbildningen. Detta uttalande föranledde inte någon erinran från riksdagens sida (SU 1968: 195, rskr 1968: 404). Enligt vad utskottet erfarit överstiger antalet ansökningar för hösten 1971 till kurser vid ifrågavarande gymnasieskolor och lanthushållsskolor antalet befintliga elevplatser med ca 1 000.

På grund av i detta betänkande redovisade omständigheter, som får anses utgöra särskilda skäl för att ifrågavarande landstingskommunala

utbildning skall få anordnas fortsättningsvis, utgår utskottet från att statsbidrag enligt hittillsvarande principer även efter läsåret 1973/74 kommer att utgå till konsumtionsutbildning vid landstingskommunal gymnasieskola eller lanthushållsskola i den utsträckning som efterfrågan på utbildning kräver. Det ankommer på Kungl. Maj:t att utfärda erforderliga kompletterande bestämmelser för att utbildningen skall fortfara så länge det finns en tillfredsställande elevtillströmning.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet
att riksdagen som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anför i anledning av motionen 1971: 850.

Stockholm den 9 november 1971

På utbildningsutskottets vägnar

STIG ALEMYR

Närvarande: herrar Alemyr (s), Larsson i Staffanstorps (c), Richardson (fp), Jönsson i Arlöv (s), Nordstrandh (m), Elmstedt (c), Gustafsson i Barkarby (s), fru Gradin (s), fru Dahl (s), herrar Johansson i Skärstad (c), Berndtson i Linköping (vpk), Sundgren (s) och Jonsson i Alingsås (fp).

